

VII Международная студенческая
научно-практическая конференция

*«Молодые акулы
бизнеса»*

International
Academy of
Business

YOUNG SHARKS OF BUSINESS

БИЗНЕСТІҢ ЖАС ТАРЛАНДАРЫ

МОЛОДЫЕ АКУЛЫ БИЗНЕСА

Collection of articles

Мақалалар жинағы

Сборник статей

Almaty, April 28, 2014
Алматы қ., 2014 жылдың 28 сәуірі
г. Алматы, 28 апреля 2014 г.

**Международная
Академия
Бизнеса**

СБОРНИК СТАТЕЙ

**VII Международной студенческой
научно-практической конференции
«Молодые акулы бизнеса»**

28 апреля 2014 года

Алматы, 2014

УДК 378
ББК 74.58
М75

Редакторы:

Шакирова С.М., к. филос. н. - редактирование статей на русском языке, подготовка сборника к печати

Абдрасилова Г.З., к. филос. н. - редактирование статей на казахском языке

Все статьи прошли проверку на уникальность текста в системе Advego Plagiatus v.1.2. (не ниже 60%).

Сборник статей VII Международной студенческой научно-практической конференции «Молодые акулы бизнеса» - Алматы, 28 апреля 2014 г./ Международная Академия Бизнеса – 396 с.

ISBN 978-601-7470-20-3

Настоящий сборник предназначен для студентов, магистрантов, молодых исследователей, интересующихся актуальными экономическими проблемами Казахстана, теорией и практикой современного менеджмента, учета, аудита, финансов, философии бизнеса и межкультурных коммуникаций.

УДК 378
ББК 74.58

ISBN 978-601-7470-20-3

№	Автор	Название статьи	Научный руководитель	Вуз	Стр.
11	Ешова Айжан Ерболовна, Троценко Валерия Георгиевна	Проблемы использования инфраструктурных облигаций в РК и пути их решения	Садыкова Р.Б.	Международная Академия Бизнеса, «Финансы», 3 курс	47
12	Жаркеева Рабига Нурлановна	Қазақстандағы құрылыс саласының даму деңгейінің өзекті мәселелері	Бейсенбаева А. К.	Әл –Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, «Есеп және Аудит», 3 курс	51
13	Жумабай Сырым О., Какимсеит Маржан Р., Отешова Дана Е.	The national market rating agencies of Kazakhstan	Mulrooney M.B.	Kazakh Economic University named after TurarRyskulov, "Finance", 3 year	54
14	Зайнуллина Инабат Сатқалиқызы	Қазақстандық құрылыс материалдарын өндіру проблемалары	Бейсенбаева А. К.	Әл –Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, «Есеп және Аудит», 3 курс	56
15	Искаков Мадияр, Қуан Сәбит	Қазақстан Республикасындағы шағын және орта кәсіпкерлікті несиелендірудің ағымдағы жағдайы мен мәселелерін талдау	Арын Ә.А.	Халықаралық Бизнес Академиясы, «Қаржы», 3 курс	59
16	Колмыкова Полина Александровна	Риски исламского банковского сектора: новый этап развития – новые угрозы	Баймуратов У.Б.	КазЭУ им Т.Рыскулова, «Финансы», магистратура, 2 курс	64
17	Кошманов Марат Сымбатович	Сравнительная характеристика существующих методов для расчета Value-at-Risk	Сурапбергенова З.А.	Магистратура Национального Банка Республики Казахстан, «Финансы», 2 курс	66
18	Радзиевская А.С., Тазединова З.Ф.	Закредитованность банковского сектора физических лиц в Республике Казахстан	Бирмагамбетов Т.Б.	Международная Академия Бизнеса, «Финансы», 3 курс	70
19	Рафикова Расима Джалильевна	Современное регулирование цен в Казахстане	Коржумбаева З.А.	Международная Академия Бизнеса, «Учет и аудит» 2 курс, СПО	74
20	Рогожкина Екатерина Олеговна	Сравнительная характеристика современных методов моделирования безубыточности компаний	Жаксыбергенов А.К.	Международная Академия Бизнеса, «Финансы», магистратура 1 курс	76

Қазақстан Республикасындағы шағын және орта кәсіпкерлікті несиелендірудің ағымдағы жағдайы мен мәселелерін талдау

Банктік және банктік емес несие ұйымдары арасында шағын және орта бизнес ұйымдары айрықша орын алады, өйткені бұл клиенттер қарыз алушылардың ерекше тобын құрайды, оларға өзіндік ерекшелік тән.

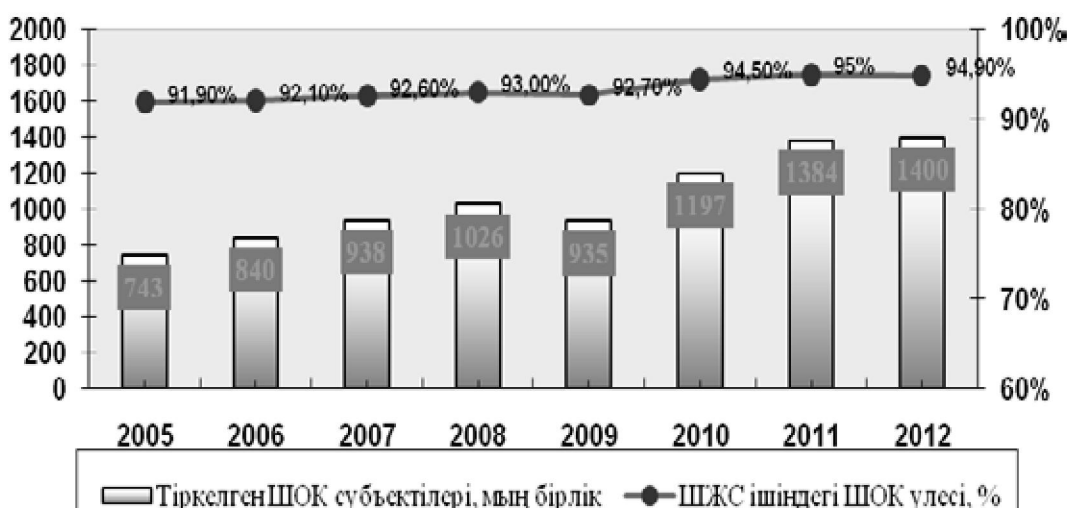
Өкінішке орай, қазіргі таңда коммерциялық банктер шағын және орта кәсіпкерлік ұйымдарын жеткілікті дәрежеде несиелемейді. Бұл өз кезегінде ҚР-да шағын және орта кәсіпкерліктің одан әрі дамуын тежеп отыр.

Ал, шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері экономиканың нақты секторының ең маңызды бөлігін құрайды. Осыған байланысты біз шағын және орта кәсіпкерлікті дамытуымыз керек. Бұл мәселені шешу жолдарының бірі болып несиелік ұйымдар, әсіресе коммерциялық банктер мен шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері арасындағы несиелік қарым-қатынасты дамыту болып табылады. Аталмыш мәселені өзекті деп айтуға болады, өйткені коммерциялық банктер шағын және орта кәсіпкерлік субь-

ектілерінің жалғыз қол жетімді қарыз берушісі болып табылады. Осылайша, осы ғылыми зерттеу тақырыбының өзекті мәселесі болып шағын және орта кәсіпкерлікті (ШОК) несиелеу және қажыландыру болып табылады.

Шағын кәсіпкерлікті дамыту қазіргі таңда ірі капитал салымдарын қажет етпейтін салаларда қолданылуда, оның ішінде сауда, техника және машина жасау, азаматтық нысандағы құрылыс және ауыл шаруашылық салалары.

Соңғы жылдарды ШОК субъектінің саны Қазақстан Республикасында іс жүзінде екі есеге өсті және 2012 жылдың қорытындысы бойынша 1,4 млн. бірлікке жетті. Нәтижесінде жалпы шаруашылық жүргізуші субъектілері ішіндегі ШОК субъектілерінің үлесі 92%-дан 95%-ға өсті және соңғы үш жылда өзгеріссіз қалуда (1 сурет). Осылайша, кәсіпкерлік экономикалық белсенді халық арасындағы ең кең таралған қызмет түрі болып табылады, ал бұл елдегі жағымды бизнес ахуалдың белгісі.

Сурет 1. Тіркелген ШОК субъектілер санының және олардың шаруашылық субъектілерінің жалпы санындағы үлесінің динамикасы

ШОК субъектілер санының динамикалық қарқынды өсуі әкімшілік тосқауылдың азаюы, тікелей қаржылық және қаржылық емес қолдау көрсету т.с.с., салық жүйесін оңтайландыру арқылы жеке бизнес секторларын дамыту бойынша мемлекеттік саясаттың жоспары негізінде жүргізілуде [2].

«Doing Business» әлемдік рейтингіне сәйкес 2014 жылы Қазақстан бизнесті жүргізу шарттары бойынша әлемде 50 орынды иеленіп отыр. Бұл ретте «инвесторларды қорғау» - 22, «кәсіпорындарды тіркеу» - 30, ал «салық салу» бойынша 18 орынды иемденіп отыр. Сонғы 5 жылда Қазақстан позициясы 80 орыннан 50 орынға көтерілуі жақсы нәтиже [3].

2005 жылдан бастап ШОК тіркелген субъектілерінің көлемі 88%-ға өсті, белсенділердің саны 51%-ға өсті. Осыған орай ШОК дамуындағы 3 кезеңді қарастыруға болады:

- 2005-2007 жж. Бұл кезеңді Қазақстан экономикасының серпінді даму кезеңі деп айтсақ болады. Бұл кезеңде ШОК орта есеппен жылына 12%-ға тұрақты өсіп отырды.

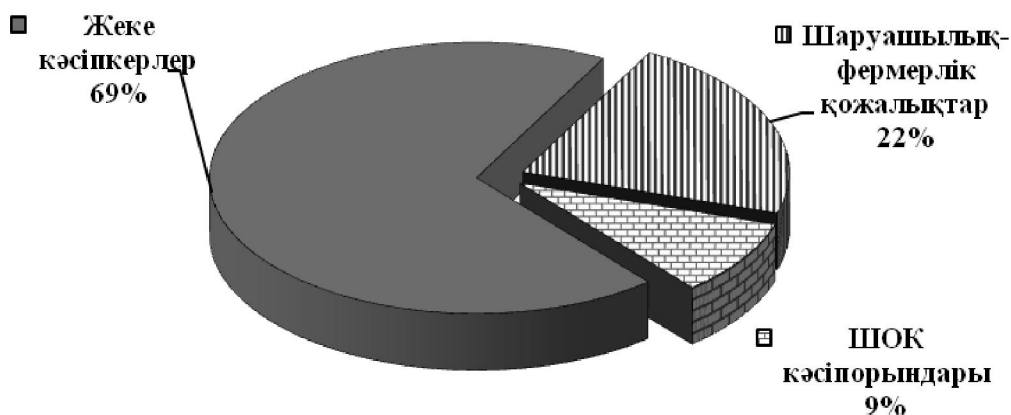
- 2008-2009 жж. Бұл кезеңде экономика-

ның өсуінің күрт бәсеңдеуі салдарынан кәсіпкерлік белсенділік төмендеді, бұл өз кезегінде ШОК субъектілерінің қысқаруына әкеп соқты.

- 2010-2012 жж. Бұл кезеңде экономикалық өсу қалпына келгеніне байланысты тіркелген ШОК субъектілерінің көлемі өсті. Алайда белсенді кәсіпорындардың деңгейінің өзгеруі тұрақсыз.

Тіркелген ШОК субъектілері 2005 жылы 257 мың бірлікпен салыстыранда 2012 жылы 657 мың бірлікке дейін өсті.

Ұйымдық-құқықтық формалары бойынша белсенді ШОК субъектілерінің құрылымында басым бөлігін заңды тұлға құрусыз кәсіпкерлік қызметті жүзеге асырушылар – жеке кәсіпкерлер иеленеді, олардың саны 2013 жылдың 1 қаңтарында 527,9 мың бірлікті немесе белсенді ШОК субъектілерінің жалпы санының 69%-ын құрайды. ШФҚ саны 164,7 мың немесе 22%-ын, ал ШОК субъектілері – заңды тұлғалар – 71,3 мың субъекті немесе белсенді ШОК субъектілерінің жалпы санының 9%-ын құрайды (2 сурет) [2].

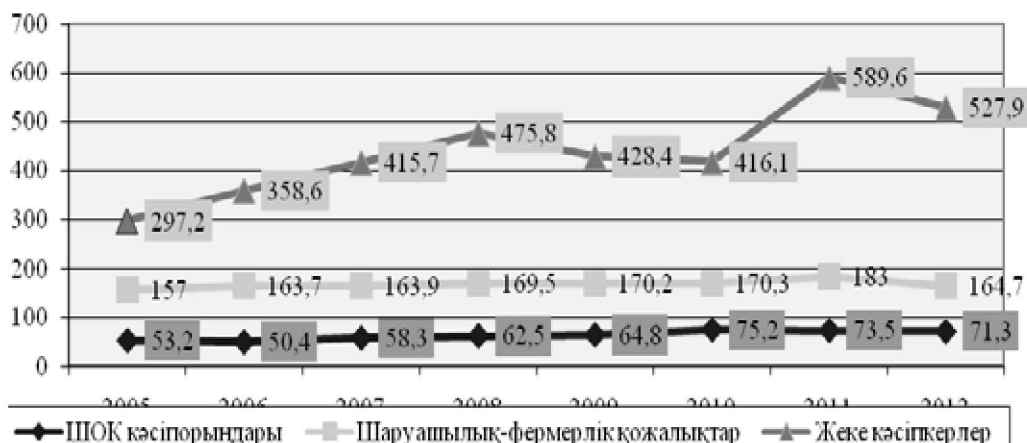
Сурет 2. Ұйымдық-құқықтық формалары бойынша белсенді ШОК субъектілерінің құрылымы

ШОК 2005-2012 жж аралығында келесі тенденциялар қарастырылады:

1. Соңғы жылдары жеке кәсіпкерлер көлемі 78%-ға өсті. Оның ішінде Белсенді ШОК субъектілер құрылымында ЖК үлесі 2005 жылы – 59%, ал 2012 жылы – 69%;
2. ШФҚ көлемі жалпы 5%-ға өссе де, олардың ішінде белсенділерінің үлесі 2005 жылы – 59%, ал 2012 жылы – 69%;
3. ШОК заңды тұлға кәсіпорындары 2005 жылға қарағанда 34%-ға өскендігі

байқалады. Ал белсенді ШОК субъектілер 2005 жылдан бастап 1 пайыздық пунктке қысқарып, 2012 жылы – 9%-ды құрады (3 сурет).

ШОК секторында соңғы 8 жыл ішінде жұмыс орындары 679 мың адамға ұлғайып, 2013 жылдың 1 қаңтарында жұмыс орындары 2555 мың адамға жетті. Алайда 2011 жылы ШОК еңбек ететіндер саны 204 мың адамға қысқарды (4 сурет).

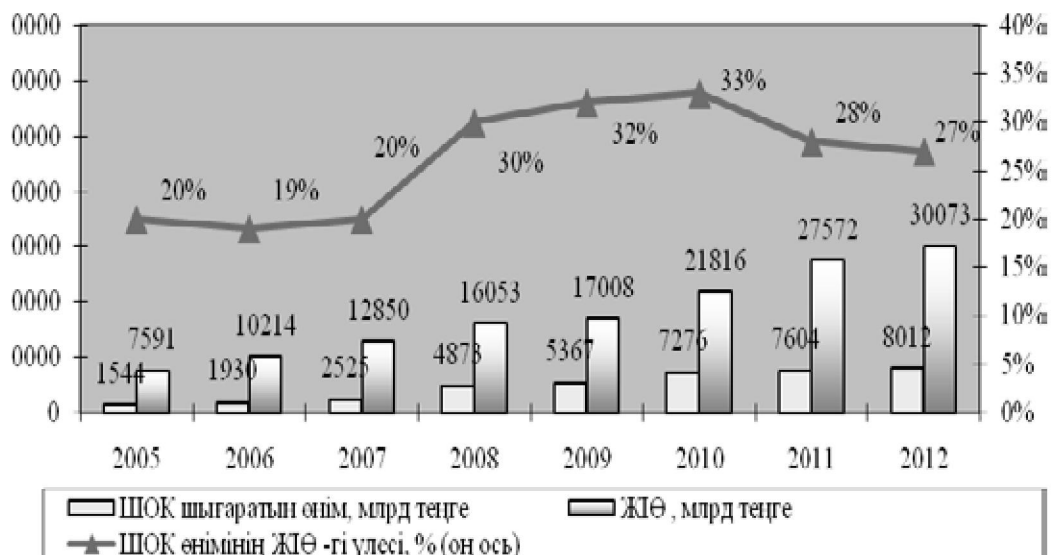
Сурет 3. Белсенді ШОК субъектілерінің қарқыны, мың бірлік

Сурет 4. Елдегі жұмыспен қамтамасыз етілген халық санындағы ШОК-де еңбек ететіндер үлесі

Егер ШОК шығарған өнімдерінің жылдық өсімін қарастыратын болсақ, 2011–2012 жж. елде ЖІӨ 5–7%-ға өсуіне байланысты, 2011 жылы ШОК өнімдері нақты көрсеткіштер бойынша 2,9%-ға және 2012 жылы 0,2%-ға артты. Нәтижесінде, елдің ЖІӨ-гі ШОК шығарған өнім

үлесі 2010 жылғы 33%-дан 2011 жылы 28%-ға және 2012 жылы 27%-ға дейін төмендеді. ШОК шығарған өнімінің негізгі бөлігі ШО К кәсіпорындары – заңды тұлғалардың өндіргенін айтып кету керек (88%) (5 сурет) [2].

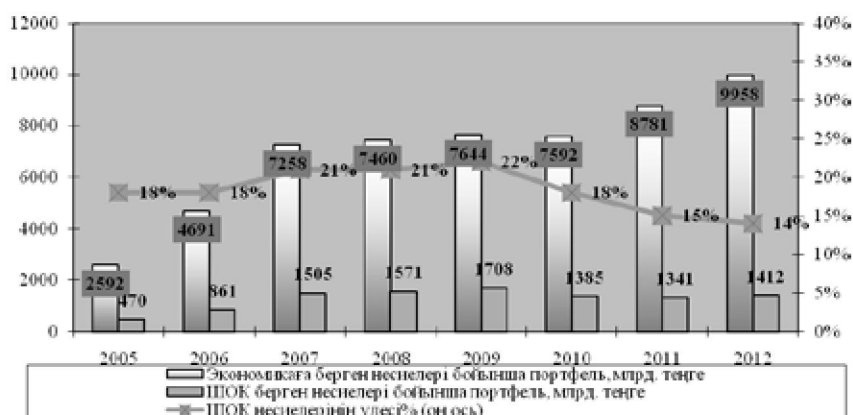
Сурет 5 Қазақстан Республикасының ЖІӨ -гі ШОК қосқан үлесі

Жоғарыда айтып кеткендей, шағын және орта кәсіпкерлікті қаржыландыру – бүгінгі күнге дейін толық шешімін таппаған басты мәселелердің бірі. ШОК қаржы мәселесін шешуде банктік несиенің алатын орны зор. Себебі ШОК үшін несиенің қол жетімді қаражаттың жалғыз қайнар көзі. Ал бұл несиенің ШОК үшін қол жетімсіз, ауыр жүк болып отырғаны да анық. Оған бірнеше себеп бар, әуелі ол несиелердің үлкен пайыздары, несиенің рәсімдеудің ұзақ әрі қиын процедурасы мен тиімсіз шарттар. Сондай-ақ ШОК субъектілерінің банк талаптарына сәйкес келе алмауына, олардың жеткілікті деңгейдегі кепілдерінің болмауы, қосымша қамтамасыз етудің жоқтығы да әсер етіп отыр.

ҚР ҰБ мәліметтеріне сүйенсек, ҚР –ның екінші деңгейлі банктермен экономикаға

берілген несиенің көлемі 2012 жылы 2011 жылмен салыстырғанда 25,4 пайызға ұлғайды және 7249 млрд. теңгені құрады. ЕДБ шағын кәсіпкерлікке берілген несиенің көлемі 1050 млрд. теңгені құрады және ол өткен жылмен салыстырғанда 32 пайызға жоғары болды [4].

2005-2009 жж. аралығында тұрақты өсімге ие болып отырған ШОК несиелендіру 2009-2011 жж. аралығында біршама төмендеді. Егер 2009 жылы ШОК несиенің көлемі 2005 жылмен салыстырғанда 363%-ға артса, 2011 жылы бұл көрсеткіш 2009 жылмен салыстырғанда 21,5%-ға қысқарды. Ал 2012 жылы ШОК несиенің көлемі 2011 жылмен салыстырғанда 5,3%-ға артып, 1341 млрд. теңгеден 1412 млрд. теңгеге дейін өсті (6 сурет).

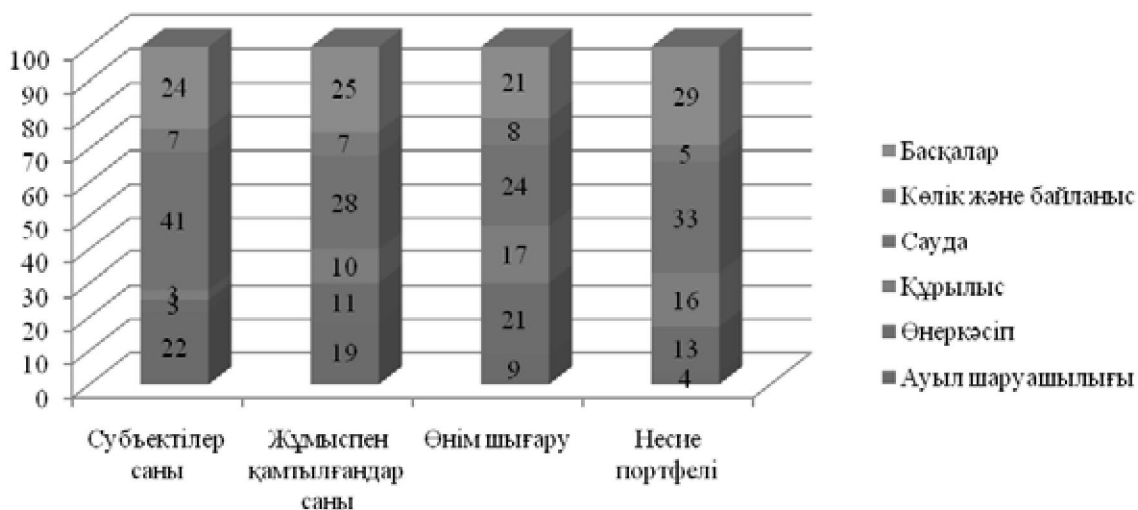
Сурет 6. ЕДБ экономикаға және шағын кәсіпкерлікке берген несиенің көлемі мен ШОК несиелерінің үлесі

Айта кетсек, 2012 жылдың қорытындысына сәйкес, ШОК субъектілерінің 22%-ын ауыл шаруашылық кәсіпкерлік субъектілері құрайды, бірақ ЕДБ несиелерінің 4% ғана ауыл шаруашылығының субъектілеріне берілген. 2012 жылы екіші деңгейлі банктердің тартымды секторы болып құрылыс саласы танылды ол ШОК-ның 3% ғана құрағанмен, оларға несие көлемінің 16% берілді.

Сауда – саттық саласындағы кәсіпкерліктер ЕДБ несиелеуінде елеулі орын алады, осылайша, ШОК субъектілерінің 41% құрайтын сауда-саттық кәсіпкерлері барлық экономикаға берілген несиенің 33% құрады (7 сурет).

Осылайша, белсенді ШОК субъектілерінің салалық құрылымы қарқынының сарапта-

масы ел экономикасының әртараптандыру беталысын анықтамайды. Алайда, елімізде жеке кәсіпкерліктің даму тарихына тек 20 жыл болғанын атап өту керек. Дегенмен, кәсіпкерлердің барлығы дерлік өз қызметін тәуекел деңгейі біршама төмен, қомақты бастама капиталды талап етпейтін сауда немесе қызмет көрсету салаларынан бастайды. Бизнес ауқымының өсуіне байланысты кәсіпкерлер өндіру саласын да бет бұра бастайтыны анық. Сондай-ақ өндіру саласына көшу бизнес ірі өлшемдерді қабылдап, шағын кәсіпкерліктен өскен кезде орын алады. Сондықтан сауда және қызмет көрсету салаларында жұмыс істейтін ШОК субъектілерінің көбісі әлеуетті өндіруші болып табылады [2].

Сурет 7. ШОК субъектілері бойынша салалық көрсеткіштер

Қорытындылай келе, ШОК қай елдің болмасын, экономикасының негізі, әрі тіреуші күші болып табылатыны анық. ШОК дамыту, бұл саланың көкейкесті мәселелерін шешу –

ел экономикасының одан әр шарықтауына, халықтың әл-ауқатының көтерілуіне, жұмыссыздықтың азаюына және т.б. жағымды әсердің орын алуына себепші болады.

Әдебиеттер:

1. ҚР Статистика агенттігінің ресми сайты [Электронды ресурс]. <http://www.stat.gov.kz>
2. Қазақстан және оның аймақтарындағы шағын және орта кәсіпкерліктің даму жағдайы туралы есеп. «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры. 2012 жыл [Электронды ресурс]. <http://www.damu.kz/15182>
3. 10 причин инвестировать в Казахстан [Электронды ресурс]. <http://invest.gov.kz/?option=content§ion=4>
4. ҚР Ұлттық банкінің статистикалық бюллетені [Электронды ресурс]. <http://www.nationalbank.kz>